

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE

DE INADMISIBILITATE

a sesizării nr. 90g/2019

privind excepția de neconstituționalitate
a articolului 31 alin. (3) din Codul de procedură penală
(*continuarea judecării cauzei în situația înlocuirii unui judecător*)

CHIȘINĂU

14 mai 2019

Curtea Constituțională, judecând în componența:

dlui Mihai POALELUNGI, *președinte*,
dnei Raisa APOLSCHII,
dlui Aurel BĂIEȘU,
dlui Corneliu GURIN,
dlui Artur REȘETNICOV,
dlui Veaceslav ZAPOROJAN, *judecători*,
cu participarea dlui Dumitru Avornic, *grefier*,

Având în vedere sesizarea depusă pe 2 mai 2019,
Înregistrată la aceeași dată,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând pe 14 mai 2019 în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

ÎN FAPT

1. La originea cauzei se află excepția de neconstituționalitate a articolului 31 alin. (3) din Codul de procedură penală, adoptat prin Legea nr. 122 din 14 martie 2003, ridicată de către dl Denis Russu, inculpat în dosarul nr. 1a-700/16, pendinte la Curtea de Apel Chișinău.

2. Sesizarea a fost trimisă la Curtea Constituțională pe 2 mai 2019 de către un complet de judecată din cadrul Curții de Apel Chișinău (format din domnii judecători Iurie Melinteanu, Stelian Teleucă și Mihail Diaconu), în baza articolului 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituție.

A. Circumstanțele litigiului principal

3. Prin sentința din 10 iunie 2016, Judecătoria Chișinău, sediul Centru, l-a recunoscut vinovat, între alții, pe dl Denis Russu de comiterea unui omor cu intenție [articolul 145 alin. (2) lit. a), b), d), i), j) și m) din Codul penal], de tentativă la omor cu intenție [articolele 27, 145 alin. (2) lit. a), b), d), g), i), j) și m) din Codul penal], de banditism [articolul 283 din Codul penal] și de deținere și folosire a documentelor oficiale false [articolul 361 alin. (2) lit. c) din Codul penal]. Sentința a fost atacată cu apel.

4. În cadrul ședinței de judecată a instanței de apel, dl Denis Russu a ridicat excepția de neconstituționalitate a articolului 31 alin. (3) din Codul de procedură penală.

5. Prin încheierea din 2 aprilie 2019, instanța de apel a admis cererea privind ridicarea excepției de neconstituționalitate și a dispus trimiterea sesizării către Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

B. Legislația pertinentă

6. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 20 Accesul liber la justiție

„(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.”

Articolul 54 Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

„(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.”

7. Prevederile relevante ale Codului de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 122 din 14 martie 2003, sunt următoarele:

Articolul 31 Schimbarea completului de judecată

„(1) Completul de judecată format în condițiile articolului 30 trebuie să rămână același în tot cursul judecării cauzei, cu excepția prevăzută în alin. (3). Dacă aceasta nu este posibil, completul poate fi schimbat până la începerea cercetării judecătorești.

(2) După începerea cercetării judecătorești, orice schimbare intervenită în completul de judecată impune reluarea de la început a cercetării judecătorești.

(3) **În cazul în care cauza se judecă în fond de un complet format din 3 judecători și unul din aceștia nu poate participa în continuare la judecarea cauzei din motiv de boală îndelungată, deces sau din motivul eliberării din funcție în condițiile legii, acest judecător este înlocuit de un alt judecător și cauza se judecă în continuare. Judecătorului care intervine în proces i se oferă timp pentru a lua cunoștință de materialele cauzei, inclusiv de cele cercetate în instanță, și pentru a se pregăti pentru participarea de mai departe în proces, însă înlocuirea judecătorului în condițiile prezentului alineat nu necesită reluarea judecării cauzei de la început. Judecătorul este în drept să solicite repetarea unor acțiuni procesuale deja efectuate în ședință în lipsa lui dacă are de concretizat chestiuni suplimentare.**

(4) Împuternicirile judecătorilor transferați, degrevați, detașați, suspendați sau eliberați din funcție în timpul judecării cauzelor penale aflate în fază de terminare se mențin, conform hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii, până la încheierea judecării cauzei respective.”

ÎN DREPT

A. Argumentele autorului excepției de neconstituționalitate

8. Autorul excepției de neconstituționalitate menționează că articolul 31 alin. (3) din Codul de procedură penală încalcă dreptul inculpatului la un proces echitabil, drept garantat de articolul 20 din Constituție, pentru că permite continuarea judecării cauzei în cazul în care un judecător din cadrul completului de judecată format din trei judecători este înlocuit la etapa terminării cercetării judecătorești. În acest caz, autorul consideră că la această etapă toate acțiunile procesuale importante au fost efectuate în lipsa judecătorului care intervine în proces, fapt care nu-i permite acestuia să-și formeze o opinie obiectivă cu privire la cauză. În susținerea opiniei sale, autorul excepției face referire la articolul 31 alin. (2) din Codul de procedură penală, care prevede că după începerea cercetării judecătorești orice schimbare intervenită în completul de judecată impune reluarea de la început a cercetării judecătorești.

9. De asemenea, autorul excepției consideră că norma contestată nu asigură posibilitatea de a contesta orice schimbare intervenită în componența completului de judecată, contrar dreptului garantat de articolul 119 din Constituție.

10. Potrivit autorului excepției de neconstituționalitate, prevederile contestate contravin articolelor 4, 7, 8, 15, 16, 20, 21, 26, 54 și 119 din Constituție.

B. Aprecierea Curții

11. Examinând admisibilitatea sesizării privind excepția de neconstituționalitate, Curtea constată următoarele.

12. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a Codului de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 122 din 14 martie 2003, ține de competența Curții Constituționale.

13. Curtea observă că sesizarea privind excepția de neconstituționalitate, ridicată de către dl Denis Russu, inculpat în dosarul nr. 1a-700/16, pendinte la Curtea de Apel Chișinău, este formulată de către subiectul căruia i s-a conferit acest drept, în baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

14. Obiectul excepției de neconstituționalitate îl constituie articolul 31 alin. (3) din Codul de procedură penală, care prevede următoarele:

„În cazul în care cauza se judecă în fond de un complet format din 3 judecători și unul din aceștia nu poate participa în continuare la judecarea cauzei din motiv de boală îndelungată, deces sau din motivul eliberării din funcție în condițiile legii, acest

judecător este înlocuit de un alt judecător și cauza se judecă în continuare. Judecătorului care intervine în proces i se oferă timp pentru a lua cunoștință de materialele cauzei, inclusiv de cele cercetate în instanță, și pentru a se pregăti pentru participarea de mai departe în proces, însă înlocuirea judecătorului în condițiile prezentului alineat nu necesită reluarea judecării cauzei de la început. Judecătorul este în drept să solicite repetarea unor acțiuni procesuale deja efectuate în ședință în lipsa lui dacă are de concretizat chestiuni suplimentare.”

15. Deși autorul excepției de neconstituționalitate a invocat mai multe norme din Constituție, Curtea reține că acesta a motivat neconstituționalitatea prevederilor contestate prin prisma articolelor 20 [Accesul liber la justiție] și 119 [Folosirea căilor de atac] din Constituție.

16. Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea observă că, deși este dezirabil ca judecătorii completului de judecată să rămână aceiași în tot cursul judecării cauzei, legea prevede că ei pot fi schimbați până la începerea cercetării judecătorești [a se vedea articolul 31 alin. (1) din Codul de procedură penală]. Referința legislatorului la „începerea cercetării judecătorești” este justificată prin faptul că, pe de o parte, la această etapă se examinează probele prezentate de către partea acuzării și de către partea apărării, iar pe de altă parte, instanța de judecată este obligată, în cursul judecării cauzei, să cerceteze ea însăși, sub toate aspectele, probele prezentate de către părți [a se vedea articolul 314 alin. (1) din Cod]. Astfel, în cazul în care intervin schimbări în completul de judecată după începerea cercetării judecătorești, legea impune reluarea acesteia [a se vedea articolul 31 alin. (2) din Cod].

17. Totodată, Curtea constată că alineatul (3) de la articolul 31 din Cod reglementează situația în care un judecător din completul format din trei judecători nu poate participa în continuare la judecarea cauzei din motiv de boală îndelungată, de deces sau din motivul eliberării din funcție. Pentru această situație, legea stabilește, cu titlu de excepție, că acest judecător trebuie înlocuit de un alt judecător, iar cauza trebuie judecată în continuare [teza I de la articolul 31 alin. (3) din Cod], fără a fi necesară reluarea judecării cauzei de la început [teza a II-a de la articolul 31 alin. (3) din Cod].

18. În prezenta cauză, Curtea trebuie să examineze dacă excepția prevăzută de alineatul (3) din articolul 31 din Cod asigură un echilibru corect între: (i) interesul acuzatului ca judecătorii care urmează să se pronunțe asupra vinovăției sale vor examina ei înșiși probele prezentate în instanță și (ii) obligația instanțelor judecătorești de a examina cauzele aflate pe rol într-un termen rezonabil.

19. Autorul excepției consideră că în acest caz trebuie să prevaleze cel dintâi interes, *i.e.* interesul acuzatului ca judecătorii care urmează să se pronunțe asupra vinovăției sale să examineze înșiși probele prezentate în instanță. Cu privire la acest fapt, Curtea reține că aplicarea de o manieră inflexibilă a celor două interese aflate în conflict poate conduce la soluții greșite.

20. Astfel, în *Škaro v. Croația*, 6 decembrie 2016, §§ 23 și 24, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a scos în evidență anumite principii care trebuie respectate în materia schimbării completelor de judecată. În acest

sens, Curtea Europeană a menționat că un aspect important al unui proces penal echitabil este posibilitatea pe care o are inculpatul de a fi confruntat cu martorii în prezența judecătorului care se pronunță, în cele din urmă, asupra cauzei. Principiul nemijlocirii reprezintă o garanție importantă în procesul penal în cadrul căruia observațiile făcute de instanță cu privire la comportamentul și credibilitatea unui martor pot avea consecințe importante pentru inculpat. De asemenea, Curtea Europeană a reținut că, potrivit principiului nemijlocirii, într-un proces penal hotărârea trebuie luată de judecătorii care au fost prezenți la procedură și la procesul de administrare a probelor. Totuși, nu se poate considera că aceasta constituie o interdicție a schimbării compunerii completului de judecată în timpul unui proces. Pot apărea factori administrativi sau procedurali foarte evidenți care să facă imposibilă participarea în continuare a unui judecător într-un proces. De asemenea, pot fi luate măsuri pentru a se asigura că judecătorii care continuă să judece cauza au înțeles în mod corespunzător probele și argumentele, de exemplu, prin asigurarea disponibilității în formă scrisă a declarațiilor, în cazul în care credibilitatea martorilor în discuție nu este pusă la îndoială, sau prin noi ascultări ale argumentelor relevante sau ale martorilor importanți înaintea completului nou-format.

21. În prezenta cauză, Curtea observă că articolul 31 alin. (3) din Cod permite continuarea judecării cauzei doar în cazul în care se schimbă un singur judecător din completul de judecată format din trei judecători. Acest fapt presupune că ceilalți doi judecători au participat nemijlocit la examinarea probelor prezentate în instanță.

22. De asemenea, legea prevede că judecătorului care intervine în proces i se oferă timp „pentru a lua cunoștință de materialele cauzei” și „pentru a se pregăti pentru participarea de mai departe în proces” [teza a II-a de la articolul 31 alin. (3) din Cod]. Curtea observă că în cauza *P.K. v. Finlanda* (dec.), 9 iulie 2002, Curtea Europeană a menționat că disponibilitatea proceselor-verbale a ședințelor de judecată în cadrul cărora au fost audiați martorii compensează, în mare măsură, neîndeplinirea cerinței nemijlocirii în cadrul procesului.

23. Totodată, Curtea observă că norma contestată îi permite judecătorului care intervine în proces să solicite repetarea unor acțiuni procesuale care au fost efectuate în ședință în lipsa lui dacă are de concretizat chestiuni suplimentare [teza a III-a de la articolul 31 alin. (3) din Cod]. Curtea apreciază că acest text de lege corespunde exigențelor stabilite de către Curtea Europeană în cauza *Beraru v. România*, 18 martie 2014, § 64, potrivit căreia o modificare adusă compunerii instanței de judecată ulterior audierii unui martor important ar trebui să determine, în mod normal, o nouă audiere a martorului respectiv.

24. Astfel, Curtea observă că, deși articolul 31 alin. (3) din Codul de procedură penală permite continuarea examinării cauzei în caz de schimbare a unui judecător din cadrul completului de judecată format din trei judecători, norma în discuție asigură suficiente mijloace pentru ca judecătorul care intervine în proces să poată înțelege în mod corespunzător probele și argumentele prezentate de către părți și să ia o decizie în

cunoștință de cauză. Acest fapt îi permite Curții să constate că norma contestată dispune de suficiente garanții care asigură o conciliere a principiului nemijlocirii în cadrul procesului penal, pe de o parte, și obligația instanțelor judecătorești de a examina cauzele aflate pe rol într-un termen rezonabil, pe de altă parte. Prin urmare, Curtea reține că acest capăt al sesizării este nefondat.

25. Cu privire la susținerile autorului excepției potrivit cărora norma în discuție nu asigură posibilitatea de a contesta orice schimbare intervenită în componența completului de judecată, Curtea reține că nerespectarea exigențelor referitoare la compunerea completului de judecată reprezintă o problemă de drept care poate să stea la baza unei cereri de apel [a se vedea articolul 400 din Cod] și a unei cereri de recurs [a se vedea articolul 427 alin. (1) pct. 2) din Cod]. Așadar, Curtea reține că și acest capăt al sesizării este nefondat.

Din aceste motive, în baza articolului 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională și a articolelor 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibilă* sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a articolului 31 alin. (3) din Codul de procedură penală, adoptat prin Legea nr. 122 din 14 martie 2003, ridicată de către dl Denis Russu, inculpat în dosarul nr. 1a-700/16, pendinte la Curtea de Apel Chișinău.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Mihai POALELUNGI

Chișinău, 14 mai 2019
DCC nr. 71
Dosarul nr. 90g/2019